

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК ХЯМЕ
(ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА)
СІЛЕЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У КАТОВИЦЯХ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ НОРД (КОРОЛІВСТВО НОРВЕГІЯ)
МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ІНКЛЮЗІЇ

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

Міжнародної науково-практичної конференції
**СУЧАСНИЙ ДИЗАЙН ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ:
УСПІШНІ УКРАЇНСЬКІ ТА ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ**

11 листопада 2025 року, м. Київ

УДК 376.1 + 371.3 + 37.018.1

Збірник тез наукових доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики» 11 листопада 2025 року. Київ: Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2025. 288 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Протокол № 12 від 19.11.2025 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Олена МАРТИНЧУК, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.

Тетяна СКРИПНИК, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор психологічних наук, професор.

Ірина МУЗИЧЕНКО, заступник декана з наукової роботи та міжнародної діяльності Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук.

Галина ВАСИЛЬЄВА, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

Ганна СУПРУН, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат психологічних наук.

Тетяна ХОМИК, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

У збірнику тез наукових доповідей представлено результати досліджень, аналітичні матеріали й практичні напрацювання учасників конференції щодо розвитку інклюзивної освіти в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. Матеріали висвітлюють формування інклюзивного освітнього середовища, систему підтримки дітей з особливими освітніми потребами, організацію соціально-психологічного супроводу та сучасні підходи до проектування інклюзивного простору. Представлені напрацювання сприяють обміну досвідом, поширенню ефективних практик та професійному зростанню фахівців у сфері інклюзивної освіти.

© Факультет психології, соціальної
роботи та спеціальної освіти

О. М. Денисюк, О. П. Таран

РЕСУРСИ АРТТЕРАПІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ 211

Л. М. Дибань

ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВОЄННОГО СТРЕСУ У СТОСУНКАХ ПОДРУЖЖЯ 213

С. С. Жорова

ПЕРЕЖИВАННЯ ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ВТРАТИ БЛИЗЬКОЇ ЛЮДИНИ 217

Я. Загута-Візер

ПРИНЦИПИ УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ФАХІВЦІВ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНІЙ КОМАНДІ СУПРОВОДУ 219

Н. М. Захарова, Н. В. Мацейко, Н. О. Борисенко

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ЯК АКТУАЛЬНА СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА 222

Т. Звіряк, Л. Котлова

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ 224

О. В. Зінченко, А. О. Стасевич

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ІЗ ТОЛЕРАНТНІСТЮ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У РОЗРІЗІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ 226

С. М. Каліщук, М. Французова

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ У ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКАХ 228

М. О. Ковалевська, О. П. Таран

РОЗВИТОК КОГНІТИВНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 230

О. О. Козут

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ ЧИ РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА ПІД ЧАС ВІЙНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ 232

Н. О. Козак, І. А. Власенко

ЕФЕКТИВНА ПОДРУЖНЯ КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 234

Л. С. Козій, О. П. Таран

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ 236

О. В. Коломійчук, О. Р. Ткачишина

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ

3. Shamai M., Enosh G., Machmali-Kievitz R., Tapiro S. Couples in the Line of Fire: Couples' Resilience in Preserving and Enhancing Their Relationships. *Journal of Couple and Family Psychology*. 2024. P. 92-107.

Л. С. Козій, с. Грунь
lskozii.fpsrso24m@kubg.edu.ua
О. П. Таран, м. Київ
op.taran@kubg.edu.ua

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ

Сучасна інклюзивна освіта в Україні стрімко розвивається. За останні п'ять років відбулися значні зміни у цій сфері. Перехід від медичної моделі супроводу до нової класифікації (Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків), затвердження Стратегії розвитку інклюзивної освіти до 2029 року, зміни в організації інклюзивного навчання, організації роботи інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) значно підвищують якість надання послуг дітям з особливими освітніми потребами.

Фахівці ІРЦ отримують низку викликів, що пов'язані з недостатньо напрацьованим алгоритмом психолого-педагогічного супроводу дітей з розладами аутистичного спектра (РАС). Так, О. Матвєєва, О. Юрченко стверджують, що для забезпечення перебування дітей з РАС в освітньому середовищі потрібно забезпечити реалізацію «паралельно трьох глобальних процесів: 1) опанування дітьми з РАС знаннями, уміннями та навичками у загальноосвітніх закладах; 2) корекційно-розвивальна робота з ними; 3) професійну допомогу батькам дітей з РАС [2, с.44].

Нами було опитано 36 фахівців ІРЦ задля визначення актуальних проблем психолого-педагогічного супроводу дітей з РАС в умовах ІРЦ. Представимо основні результати опитування відповідно шести діагностичним блокам.

Блок 1. Загальна інформація. Так, 75% опитаних фахівців мають стаж роботи в ІРЦ більше 5 років, а 47 % педагогів мають досвід роботи з дітьми з РАС від 5 до 10 років, що говорить про достатній рівень навичок роботи респондентів з дітьми даної категорії.

Блок 2. Використання діагностичного інструментарію для комплексного оцінювання освітніх потреб. Зокрема, 44% респондентів вважають, що в ІРЦ достатня кількість діагностичних методик, але поряд з цим 28% говорять про недостатній і, навіть, низький рівень забезпечення. Так, дійсно наразі ІРЦ мають діагностичний інструментарій, спрямований на визначення розвитку осіб з РАС – PER-3, CASD, але актуальною є потреба у його розширенні. В ІРЦ відсутні такі

сучасні інструменти міжнародного рівня, як ADOS, VB-MAPP чи ABLLS-R і не використовуються через високу вартість та необхідність спеціальної підготовки.

Блок 3. Психолого-педагогічний супровід осіб з РАС в умовах ІРЦ на думку фахівців є в рівній мірі високим, достатнім та недостатнім. Основними труднощами є: відсутність дієвих програм/методик для роботи з дітьми з РАС, недостатність кількості фахівців у сфері освіти дітей з аутизмом, обмежене матеріально-технічне забезпечення, відсутність підтримки з боку батьків. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з РАС в ІРЦ варто розпочинати з постановки SMART-цілей та планування роботи міждисциплінарної команди супроводу.

Блок 4. Співпраця з батьками дітей з РАС, на думку 50% фахівців, налагоджена на достатньому рівні і відбувається у вигляді індивідуальних консультацій. Водночас було зазначено наявні труднощі: неприйняття батьками діагнозу, недостатній рівень поінформованості та неготовність родин до співпраці. Як зазначає А. Душка, фахівці мають сприяти формуванню здатності батьків дітей з аутизмом до самоорганізації, що передбачає можливість батьків планувати життєдіяльність дитини і сім'ї, досягати успіху в ситуації з дитиною, набувати оптимальну самореалізацію в мікросоціумі (сім'ї) та макросоціумі (суспільстві) [1, с.58].

Блок 5. Співпраця із закладами освіти налагоджена переважно на достатньому (36%) та середньому (36%) рівнях. Також 17% опитаних вважають, що взаємодія з педагогами закладів освіти заслуговує на високу оцінку і лише 11% зазначають про рівень співпраці нижче середнього. Фахівцями окреслено низку труднощів: недостатня підготовка педагогів до роботи з дітьми з РАС, зокрема відсутність спеціальної освіти та досвіду, складнощі при адаптації/модифікації програмового матеріалу та освітнього середовища.

Блок 6. Щодо підвищення професійної майстерності 100% респондентів зазначають про наявність потреби у методичному супроводі та підвищенні кваліфікації з питань роботи з дітьми з РАС. Найбільш актуальними для них є питання проведення якісної комплексної оцінки розвитку дитини, методи керування поведінкою, використання засобів АДК, системний супровід дітей з РАС. Основними труднощами залишаються висока вартість навчання, відсутність спеціалізованих курсів та брак часу. Для подолання цих проблем фахівці пропонують створення спеціалізованих навчальних модулів, впровадження державних програм підвищення кваліфікації з даного напрямку.

Отже, актуальними проблемами залишаються: недостатня кількість сучасних діагностичних інструментів; домінування індивідуальних занять над груповими; відсутність цілісних корекційних програм; неготовність частини батьків і педагогів до взаємодії; потреба у системному професійному та методичному супроводі.

Список використаних джерел:

1. Душка А. Л. Психологічний супровід родин дітей з розладами аутистичного спектра в умовах стресу [Текст]: метод. реком.; Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ., 2022. 99 с.
2. Матвеева О., Юрченко О. Професійна допомога фахівців ІРЦ батькам дітей з РАС – запорука партнерських відносин та безбар'єрність в освіті. *Education, philology, literature: the main factors in the development of the outlook of a child and an adult*. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2024. Р. 44-73.

О. В. Коломійчук, м. Київ

ovkolomiichuk.fpsrso24m@kubg.edu.ua

О. Р. Ткачишина, м. Київ

o.tkachyshyna@kubg.edu.ua

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Постановка наукової проблеми. У контексті сучасного дизайну інклюзивного навчання, що передбачає інтеграцію студентів з особливими освітніми потребами, викладачі, як ключові офісні працівники університетів, зазнають значного професійного стресу, особливо в умовах воєнного стану в Україні. Цей стрес зумовлений поєднанням організаційних, соціальних і психологічних факторів, таких як адаптація до дистанційного формату, забезпечення універсального доступу до навчання, високе емоційне навантаження від роботи з різноманітними групами студентів та вплив воєнних стресорів (сигнали повітряної тривоги, економічна нестабільність). Теоретичне вивчення соціально-психологічних детермінант професійного стресу є важливим для розуміння його причин і розробки ефективних стратегій підтримки викладачів, що сприяють успішному інклюзивному навчанню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження професійного стресу мають глибоке теоретичне підґрунтя. Г. Сельє [9] заклав основи концепції стресу, розробивши теорію загального адаптаційного синдрому, що описує фізіологічні та психологічні реакції організму на стресори. Р. Лазарус [7] підкреслив роль когнітивної оцінки у формуванні стресових реакцій, акцентуючи на взаємодії людини з середовищем. К. Масlach [8] досліджувала професійне вигорання, що є критичним у соціономічних професіях, таких як викладання. В Україні проблему стресу в професійній діяльності аналізували Г. Дубчак [1], О. Кокун [2], В. Крайнюк [3], акцентуючи на стресогенності соціономічних професій. Дослідження Н. Цибуляк, О. Бондарчук [5] висвітлюють специфіку стресу в